

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuslaiksi ja eräksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

STTK pitää opintoetuuksiin esitettäviä muutoksia tavoitteisiin nähden riittämättöminä ja osin ristiriitaisina. Muutosten tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu, turvata opiskeluaikainen toimeentulo ja tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Käytännössä esitykset opintoetuuksien muuttamisesta nojaavat voimakkaasti opiskelijoiden lainanottoon. Pelko opintojen aikaisesta velkaantumisesta voi johtaa siihen, että opiskelijat hankkivat toimeentulonsa aiempaa useammin työtä tekemällä, vaikka se viivästyttäisi tutkinnon suorittamista. Opiskelun aikaisen toimeentulon tulee perustua riittävään perusturvaan eikä opiskelijoiden velkaantumiseen.

Opintoetuuksien uudistaminen kustannusneutraalisti ei tuo parannusta opintotuen perimmäisiin ongelmiin. Kelan tuoreen tutkimuksen (Niemelä & Mäkinen 2026) mukaan opiskelijoiden toimeentulo jää alle kohtuullisen elintason, jos opiskelija ei nosta lainaa tai käy töissä. Pääkaupunkiseudulla opintotuki ilman lainaa ei riitä edes asumiseen.

Työikäisten opintojen aikaista toimeentuloa turvaamaan tarkoitettu aikuiskoulutustuki on lakkautettu. Tuen lakkauttamisen yhteydessä tunnistettiin, että jatkossa osa aiemmin aikuiskoulutustukea hakeneista aikuisopiskelijoista voi päätyä hakemaan opintotukea. Yksilölliset tilanteet ja työelämän osaamisvaatimusten muuttuminen aiheuttavat väistämättä tilanteita, joissa aiemmin suoritettu tutkinto ei riitä. Aikuiskoulutustukea korvaamaan tarvitaan uusi jatkuvan oppimisen tuki vastaamaan työikäisten osaamisen kehittämisen tarpeisiin.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

On ongelmallista, että opintorahan ja asumislisän tasoon ei esitetä yleiskorotuksia, vaikka tuet eivät tälläkään hetkellä riitä turvaamaan kohtuullista elintasoa. Esityksessä tulisi tunnistaa paremmin

opiskelijoiden velkaantumisen kasvuun ja opintolainan takaisinmaksuun liittyvät vaikeudet sekä niiden merkitys sivistyksellisten oikeuksien toteutumiselle.

Opiskelijan omien tulojen tulo rajojen indeksikorotusten jäädyttämistä on perusteltu esityksessä heikosti. Muutoksella olisi opiskelijoiden toimeentuloa heikentävä vaikutus eikä se ole kannatettava.

Opintolainan riskien pienentämistä ja lainan takaisinmaksun ehtojen parantamista koskevat ehdotukset ovat sinänsä kannatettavia. Niiden merkitys on kuitenkin vähäinen, koska velkariskin väheneminen ei vähennä velkaantumisen tarvetta.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Tukiaikaan esitetyt muutokset yhtenäistäisivät järjestelmää suhteessa korkeakouluopintoihin. Tukiajan rajaaminen kuitenkin heikentäisi suhteessa nykytilaan opintojen suorittamisen joustavuutta ja mahdollisuuksia työuran aikana tapahtuvaan kouluttautumiseen. Koulutusalan vaihto toisella asteella on yleistä, ja uudelle alalle ohjaaminen on pitkä prosessi eikä keskeytä opintotukikuukausien kulumista. Liian tiukka tukikuukausien rajaaminen voi myös lisätä opintojen keskeyttämistä.

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Tukiaika perustuu oletukseen täysipäiväisestä opiskelusta ilman häiriöitä. Tukiaika ei huomioi riittävästi opiskelijoiden työssäkäyntiä, muutoksia elämäntilanteissa, alanvaihdon tarpeita tai kesäajan toimeentulon turvaamista. Opintotukea tulisi kehittää suuntaan, jossa tunnistetaan paremmin yksilölliset tilanteet esimerkiksi opintojen keskeyttämiseen tai koulutusalan vaihtoon. Tukiaikaa tulisi pidentää kaikkien opintojen tukikuukausien, tutkintokohtaisiin tukikuukausien ja harkinnanvaraisten tukikuukausien osalta.

Esitetyt muutokset harkinnanvaraisten lisätukikuukausien ehtojen joustomahdollisuuksille ovat sinänsä kannatettavia. Esitystä olisi kuitenkin hyvä tarkentaa niin, ettei se jätä toimeenpanossa tarpeettomasti tilaa erilaisille tulkinnoille ja mahdollista opiskelijoiden epäyhdenvertaista kohtelua.

5. Huoltajakorotus

Huoltajakorotuksen uudistus on oikeansuuntainen, mutta sen taso jää matalaksi eikä käytännössä ratkaise perheellisten opiskelijoiden toimeentulo-ongelmia.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

-

7. Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston

-

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Ehdotuksen luottolaitosten velvollisuuksien täsmentämiseksi ja takaisinmaksun joustojen lisäämiseksi parantaisivat velallisen asemaa.

9. Korkoavustus

Muutokset korkoavustukseen lähtökohtaisesti parantaisivat pienituloisten opintovelallisten asemaa. Se ei kuitenkaan vähennä opiskelijoiden velkaantumista, vaan toimii korjaavana mekanismina opintojen jälkeen esimerkiksi heikon työllisyyden tilanteissa.

10. Opintolainahyvitys

Opintolainahyvitykseen esitetyt muutokset hyödyttäisivät lähinnä suuria opintolainoja nostaneita ja tavoiteajassa valmistuneita. Opintolainahyvityksen oikeuttavan vähimmäislainamäärän nostaminen voi vähentää halukkuutta opintolainan nostamiseen, lisätä opintojen aikaista työssäkäyntiä toimeentulon turvaamiseksi ja viivästyttää valmistumista.

Myönteistä esityksessä on, että jatkossa hyvityksessä huomioitaisiin koko kuukausittainen lainaerä. Myös joustojen lisääminen lainahyvityksen määräajan pidentämiseen sairauden perusteella on kannatettavaa.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

-

12. Muut liitelait

-

13. Esityksen vaikutusarviot

Opintotuen lainapainotteisuuden lisääminen todennäköisesti kasvattaa velanottoa ja lisää taloudellisia ongelmia osalle opiskelijoista kuten tähänkin asti. Opintoetuuksia koskevien muutosten toteuttaminen kustannusneutraalisti voi myös siirtää kustannuksia muualle järjestelmään. Esityksessäkin on tuotu esiin esimerkiksi opintolainan takaisinmaksuun liittyvien vaikeuksien kasvaminen ja korkoavustuksen saajien määrän kasvu.

Muutosten vaikutuksissa tulisi arvioida laajemmin vaikutuksia koulutukseen hakeutumiseen ja tutkintojen suorittamiseen. Hakijoiden ja heidän perheidensä sosioekonominen tausta vaikuttaa jo nykyisin koulutukseen hakeutumiseen. Huoli opintojen aikaisesta toimeentulosta voi vaikuttaa päätökseen hakeutua tai jättää hakematta koulutukseen. Pitkällä aikavälillä vaikutukset voivat heijastua siihen, miten koulutustason noston tavoitteessa onnistutaan.

14. Muita huomioita

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen jälkeen opintotuki on ainoa opintojen aikaista toimeentuloa turvaava tukimuoto myös työuran aikana kouluttautuvilla. Käytännössä moni aiemmin tutkinnon suorittanut on jo käyttänyt opintotukioikeutensa. Opintotukea ei ole myöskään tarkoitettu vastaamaan työikäisten osaamisen kehittämisen tarpeisiin. STTK:n näkemyksen mukaan tarvitaan uusi jatkuvan oppimisen tuki turvaamaan työuran aikana tapahtuvaa opiskelun aikaista toimeentuloa. Opintotuen sijaan jatkuvan oppimisen tuki kannustaisi opintojen ja työn tekemisen yhdistämiseen. Tuen rahoituksen tulisi perustua työnantajilta ja työntekijöiltä kerättäviin työttömyysvakuutusmaksuihin.

Opiskelijoiden toimeentuloa voitaisiin parantaa myös tekemällä harjoittelusta palkallista. Tällä olisi suuri merkitys erityisesti niissä koulutusohjelmissä, joihin sisältyy pakollista harjoittelua.

Nousiainen Riina
STTK ry.